

Perne Gjerd:

Valhall 1/12 - 94

107766

Til min venn Inge,

Takk skal du ha for hyggelig brev og telefonsamtale!

Du ber meg skrive litt om den skjebnesvangre dagen eller morgenen da Håkon falt. Som du tudligere vet så ble vi fraktet fram på lastebiler kl. 5 om morgenen den 25/2 - 44.

Det var fremdeles mørkt da vi forlot lastebilene. Det lå en ring av ihjelfrosne russere i snøen. De lå alle i fosterstilling og vi fikk klart for oss hva som ventet.

Vi fordelte oss og beveget oss framover i skogsnaret. Snøen hadde kommet før frosten uheldigvis som ble ille for de fleste av oss. Filtstøvler var ellers bra, men i blautmyr ble det vår ulykke. Det hadde omsider blitt lyst. Jeg var ordonans og hadde til oppgave å holde kontakt med gruppen. Håkon gikk noe foran og til venstre for meg. Vi fikk snart annet enn våte føtter å tenke på. På en gang braket det løs. Det kom så overraskende og effektivt. Da visst vi hva vi hadde i vente (se min kritikk senere ang. artilleri) Men det ble for skjebnesvangert med så mange skader på en gang. Håkon var kanskje en av de første som gikk i bakken med hodeskudd og døde med en gang. (hans skade vil jeg ikke beskrive nærmere). Min litenhet og ly av buskene reddet sikkert mitt liv akkurat da. Jeg fikk annet å tenke på: Isak Isaksen skrek: de har skutt av meg lårbenet, i neste sekund skrek en fra Kristian-sund (har hans navn i bakhodet men får det ikke fram) : de har skutt av meg armen Gjerde! Vi lå på kne bakom buskene, jeg drog min livrem rundt hans overarm og skrek : ta deg bakover, men i sik sak. Han vet jeg overlevde uten underarm.

En folketysk skrek : de har skutt av meg overarmen Gjerde, og min siste livrem gikk. (Jeg hadde to livremmer, drog av en av en russer som lå på bakken. Jeg hadde trolig en følelse av hva som ventet oss. Jeg skrek: spring i sik sak bakover! , han gjorde ikke det og fikk en sprengkule til i ryggen og falt død om framstupes.

Det var sprengkulene som var dødelige, det ble sterke ~~xxx~~ skader, benpipene gikk av som fyrstikker. (Et brudd på internasjonale regler, men det brydde ikke russerne seg om)

Jeg gjorde en sidebevegelse mot en liten tregruppe, men en sprengkule slo av ei grein like ved mitt ansikt. Jeg spilte lynsnart truffet, kastet meg baklengs og sparka meg på ryggen tilbake til utgangsstillingen. (Min feil var at jeg gikk ~~xxxxx~~ opprett.) Samtidig skrek Isak: de sitter i trærne Gjerde. Det tror jeg ble vår redning. Isak lå der "annarslyst".

2.

Har mang en gang tenkt på om han hadde bedt om hjelp. Og jeg hadde fått en kule også, jeg så klart vår situasjon. Det med trærne var jeg helt uerfaren med. Isak var en utrolig skikkelig og uredd kar(Jeg vet mer om han). En nordmann til fikk armen avskutt da han pepret på med sin maskinpistol. Hvordan det gikk med han har jeg ingen anelse om.

Over til den lille folketyskeren, han lå der på magen med en m. g. og mye ammunisjon. Han hadde ikke løsnet et skudd, av redsel tror jeg. Jeg tok tak i m. g. båndet og beordret han opp på ryggen min i liggende stilling og skrek: skyt for at du er kar !Han overvant sikkert sin redsel, for gutten kunne virkelig behandle et maskingevær. Vi pepret trærne og marken fram og tilbake fram og tilbake.(Just da var skuddsalvene musikk). Grener og snø bare for framfor oss og Isak skrek: skyt ikke meg, skyt ikke meg. Vi var farlig nær hans kropp, men jeg hadde god kontroll på meg, det var jeg som styrte. Skulle gi mye for hans beskrivelse av den bataljen. Da vi sanset oss lå Isak 10 m lenger bak oss, han var nok redd at vi skulle finfordele kroppen hans. Han overlevde og skal bo i Oslo, med måtte ofre lårbenet sitt. På en gang ble det helt stille i skogen.(Nå undres jeg på hvor de andre 160 av 170 var. Hadde ingen anelse om at vi var så mange.) Men å undres nå er for sent. Men likevel, hadde ma??? oppgaver over dette?

Folketysken og jeg tok kontakt 30 - 40 m lenger bak.(Etter et halvår dukket han opp på lasarettet der jeg lå(utenfor Stettin, Traptov, en del av Riga.) En tysker pekte på mitt venstre øre.Hva har du gjort med øret ditt Gjerde? Av rystelsen fra M. G. hadde voks fra øret runnet medover halsen. Det ble latter i alvoret da jeg svarte: Hell at det ikke var hjernen! Jeg var ellers helt ør og tunghørt.

Vi rykket fram uten motstand(noe til høyre). En russisk T 34 satte stopp for videre framstøt.(Nå husker jeg, vi var to mann som gikk ut til de falne, kanskje det forklarer saken. Egentlig var det ikke vår oppgave å gjøre dette men ordre er ordre, så blir det når feiginger beskytter seg.) Den russiske T34 hadde satt seg fast og lå sikkert på siden, om vi hadde angrepet da hadde den vært vår. Gaphalsen med kompasset ødela det. Han rørde ikke en tomme da jeg slo han på hjelmen og snakket om hans ansvar. Så ble det kolmørkt, men ingen hindring synes jeg. En sak til: Jeg var framme ved de falne for å kente dødsbrikker. Jeg ventet hele tiden på å få en kule, vi hadde ingen kontroll på hva som hende i trærne når vi skjøt med M . G. så det var høyst risikabelt. Det er mulig at jeg "fryktet for å se" Håkons skade og ikke fikk med hans brikke. Jeg husker at alle kropper var varme.

3.

Jeg husker ikke Håkon fra Holmestrand. Men ute ved fronten, i matkøer og noen dager før hans fall - eller bataljer. Han var alltid glad og omgivelsene synes om han. Han var ikke bare glad, han hadde utseendet med seg, var en flott gutt, en riktig german som type. Vi hadde begge en glad natur så det ble naturlig for oss å slå av en # prat. Vi ble liggende, ja for min del i 5 døgn om jeg husker rett. Som jeg skrev tidligere var det myrlendt så det var umulig å grave seg med. Etter 5 dager var min grop ca. 300 mm så det var en dårlig beskyttelse når det går på livet løs. En måtte grave på lengden og ligge på magen. En folketysk ved siden av meg hadde lagt jorden opp på snøen, en kule kom imellom, det ble hans siste stund i livet. Så fort vi åpnet ild, altså med gevær eller M.G. øste russerne granater over oss. Vi hadde ikke sånne våpen med. Noe nytt angrep kom ikke i gang i "min tid" der. Hvem som bærer ansvaret for det er lett å forstå. Jeg kan dø med hemmeligheten - en anklage nå er for sent.

Verre var det synes jeg at vi måtte angripe uten artilleri. For å overraske saes det. Jeg ville se den som ligger kvar " i ~~et~~ et tre vid ? ??? i ild, min santen. Det får staben ta på seg. For sent nå - Jeg var med på et liknende angrep ved Balatonsjøen i Ungarn på vå . vårvinteren 1945, datoen er ute av minne. Kl. 4 om morgenen skulle vi storme men først etter en artilleriild - Vi hadde mannefall. døde og sårede. Til tross for dette var det en lett oppgave. Neste natt var jeg på rekognosering. Egentlig gjorde vi feil der også. Vi burde ha angrepet videre om morgenen, hvorfor vet jeg ikke, vi hadde ingen panserstøtte, ant. var det derfor. Neste natt skulle vi en liten tropp rekognosere og gikk rett inn i de russiske stillingene med ødeleggende virkning. Da var jeg ved L A H ?. Jeg ble såret to ganger der, det ble mitt siste slag. (En lang historie det også)

Hvorfor dere ikke har fått greie på Håkons skjebne, har jeg tenkt mye på siden jeg fikk ditt brev. Tror aldri vi får løsningen. At han ble liggende der er helt utvilsomt, men så klart har det sviktet et sted. Kanskje ligger han på en kirkegård i Narva. Har du undersøkt det? Ja, inne i skogen var det ingen hvetebrødsdager: Våte på beina i sure filtstøvler. Jeg tror jeg klarte føttene mine fra total forfrysing takket være at jeg gjorde opp varme andre dagen og tørket strømpene mine. Jeg fikk kritikk for dette. Kanskje jeg blundet litt også der jeg satt på bjørkestubben, ingen russer hørtes og jeg lever fremdeles. En halv stortå måtte jeg ofre + litt andre skavanker på de andre tærne mine og en granatsplint i akselen. Jeg var stadig i bevegelse, bad om å få angripe den russiske T 34 med en panser faust? , vi krøp fram i kolavarte natten, jeg kjenner ennå spenningen med litt fantasi, jeg er ikke helt sikker på hvordan det startet, men det var vår side-

4. skytter. Jeg blir lei meg når jeg tenker på hvor dårlig det gikk for oss. Med en ren norsk avdeling tror jeg det skulle gått mye bedre og at vi hadde fullført oppdraget. Men da sjølsagt med artilleristøtte og med en klar orientering på kartet og dertil med kompass. Men vår gaphals forstod ikke dette. Var inne hos Fechtner for å få igjen kompasset mitt, men det ble kalde handen - nok om det.

Det var en bedrøvet mann som ble plastret i teltet av en tysk lege. Han flådde av skinnet på tårne mine. Etter "dysten" spurte han om jeg ville ha en sup! Ja min sann det ville jeg. Han ble nok redd for at jeg skulle drikke av flasken. Det var en jævel å være tørst. Faktisk tok jeg meg fram til teltet med all viljekraft jeg hadde ærlig talt! Utenfor ventet hestestakkaren med sine enkle drag og en teltduk i mellom på indianervis,. Det bar iver over stakk og stein, hvor lenge og hvor langt har jeg ingen anelse om. Legens "medisin" slokte lyset for meg, jeg sov som en stakk da noen ristet liv i meg ved lastebilen. En må undres hvordan et menneske kunne sove i den kilden. Det bar iver til en herregård i trakten, og den som bar meg inn i kjellern(det lå sikkert hundre mann der, såra og døde om hverandre) traff jeg siden på Ilebu.

Alle var vi så klart våte på føttene, å være i bevegelse var Alfa og Omega. Jeg har aldri vært våken så lenge i en strekk i vinterkulden. Idag ser jeg mere klart på feilene våre. Med en riktig kompanisjef skulle mye vært annerledes. Å øve avdel. holdt rundt husene med en gapende kasernetype til tysk(så klart uten krigsøvelse). Han beslagla mitt kompass(et kompass og en kartstump hadde kommet vel med i skogen. Så klart noe å ha å hjelpe med i stedet for eksersis)

~~.....~~ siden - min dom er ikke av det milde slaget. Jeg har mer på lager, men kanskje best å dø med det.

En kveld fikk vi varm mat og til og med Rom - inga sterke saker, men det skulle ikke mye til etter så mye våking. Det ble fullstendig umulig å "slava i rørelse"???. Bevisstheten forsvant undertiden plutselig og buas i bakken gang etter gang. Kommende natt tror jeg at alle sov. Jeg våknet neste morgen i grålysningen i råkald tåke. Hvert åndedrag kjendes med bedøvende smerte i ryggen. Vi var jo vant å til å sove i kulden, men ikke på det viset. Våre føtter fikk såklart gjennomgå. En russer med kniv denne natten hadde blitt skjebnesvanger når en tenker etter. Et misslykket spaningsoppdrag var jeg med på om morgenen mot en transportveg. Det høstes på lang veg at hester og folk var i farten. Russerne lo og skravlet, og hva det hadde endt med vet jeg ikke, jeg snudde meg og oppdaget at jeg var aleine.

"Ledertypen" var på veg inn og så klart først, enkelt når en er sist ut. - Så går det ikke å beseire russerne. Men når jeg tenker etter, kanskje der er derfor at jeg er i live. Jeg burde nok gå i Halle's skole når jeg får gullfeber? han skriver utrolig skånsomt.

5.

Hvordan det gikk siden vet du sikkert mer om(jeg mener de som ble lenger siden.)

Jeg havnet så smått i Dorpat i Estland. Sov natt og dag, klaget over at jeg var sulten, mine sårede kamerater kunne fortelle at jeg hadde sovnet over måltidene i flere døgn. At jeg ikke ble sendt til Finnland angrer jeg på, skulle det men så ble det ikke (les Halle)

Vi ble jo utrustet som skikompani i begynnelsen - altså andre gangen i Russland, men det var feilaktig satsning med tanke på disse folketyiskere som stolpret i veg på ski. Første gangen ; Teater på høyt nivå" Bra skyttere var de også, men dessverre bare på gng??? (se Halle) Jeg får passe meg for " galdefeber" igjen, jeg har en hel del på lager& (selvsagt var det ikke deres feil).

Ja, du Inge - jeg skulle faktisk om alt hadde vært riktig ha sendt dette brevet for lenge siden, men jeg har skråvet om når jeg har luftet mine personlige agresjoner for mye. Seinere håper jeg at du har fått Halle's bok, du burde lese den, og det tar sin tid, om den faller i smak.

Bilde av Håkon står på bokhyllen. Takk skal du ha!

Mange, mange av mine kamerater fra den tiden savner jeg med sorg i sinnet, men jeg tror ingen som Lander (se Halle om Arne) og Håkon. Jeg kan fullt ut forstå det savn og uvisshet som dere alle måtte kjenne når Håkon ble borte.

Ja, livet er hardt i blant. Menneskene har ingen ting lært!

Det får rekke.

Helsingar Sverre